

18 oktober 2023

Kennisdag Agrarisch Natuurbeheer – Collectief Deltaplan

Ervaring en visie ANLb

Jochem Sloothaak & Fien Oost

Brabants Landschap

Even voorstellen

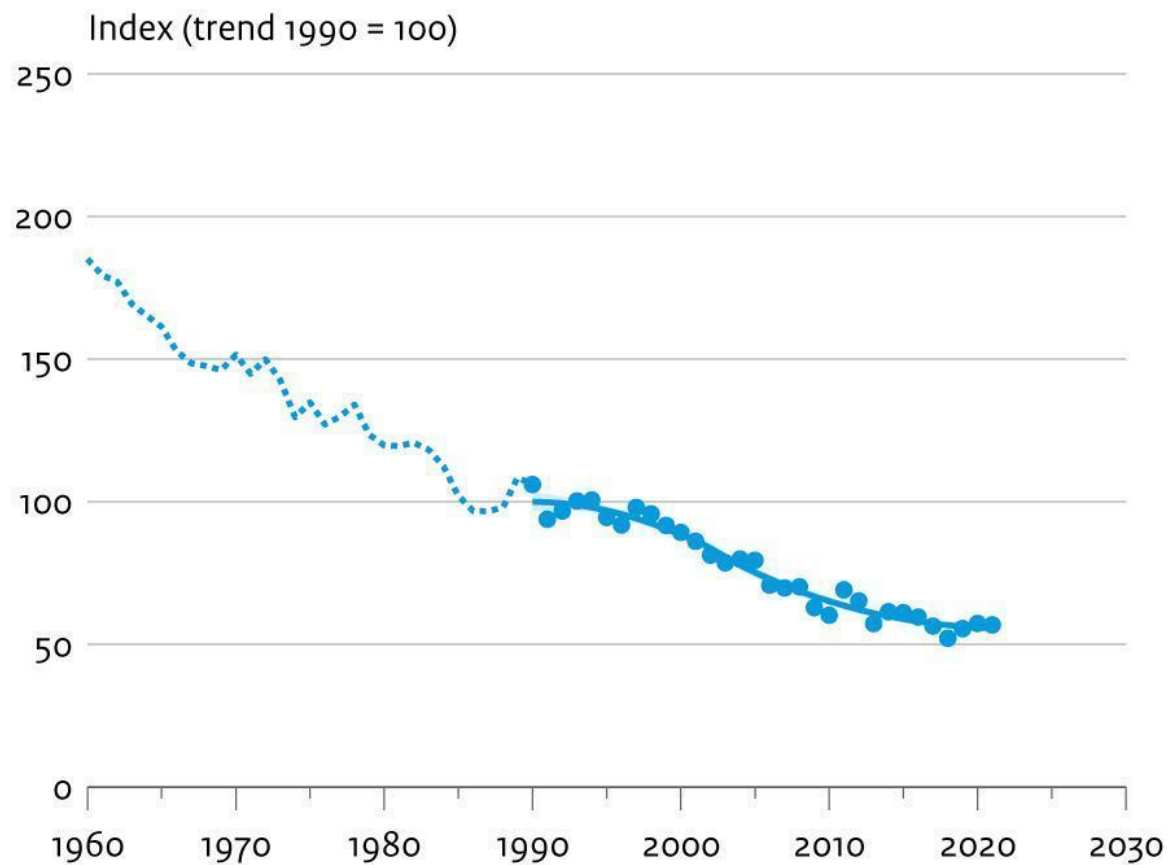
Inhoud

1. Hoe is het om een vogel te zijn?
2. Hokjesdenken in het agrarisch natuurbeheer
3. Denken op landschapsniveau
4. Goede ervaringen
5. Wat is er nu nodig?

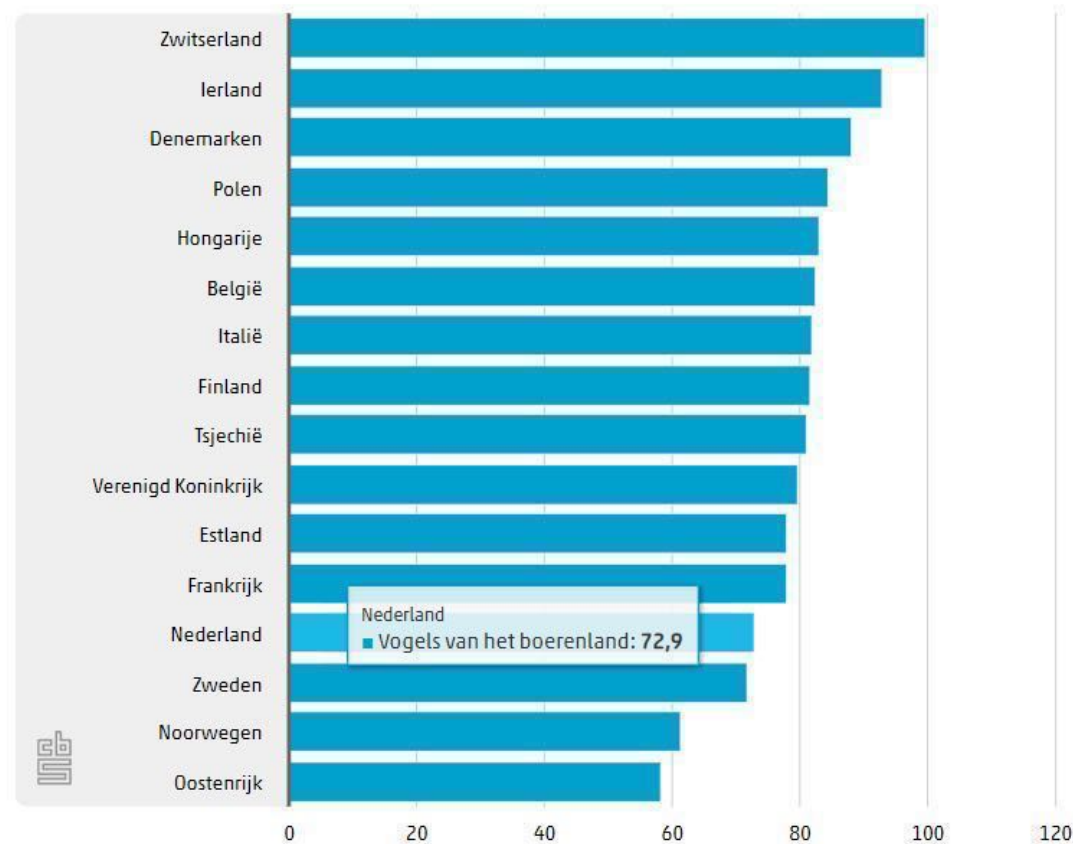
1. Hoe is het om een vogel te zijn?

Boerenlandvogels in Nederland

Bron: NEM (Sovon, CBS)

Afname boerenlandvogels in Europa

Vogel- en Habitatrictlijn

De Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrictlijn (1992) zijn door de Europese Unie opgesteld om de biologische biodiversiteit in Europa in stand te houden. In deze richtlijnen wordt aangegeven welke planten en dieren en hun natuurlijke habitats (leefgebieden) beschermd moeten worden door de lidstaten van de Europese Unie. De Vogelrichtlijn (VR) is gericht op in het wild levende vogelsoorten. De Habitatrictlijn (HR) is gericht op dier- en plantensoorten. De richtlijnen zorgen voor gebieds- en soortenbescherming in Europa.

HOE HET IS OM

EEN VOGEL

TE ZIJN

VAN VLIEGEN
TOT NESTELLEN,
VAN ETEN
TOT ZINGEN

WAT VOGELS
DOEN – EN
WAAROM

Roodborsttapuit

Ringmus

Geelgors

Grauwe Klauwier

natuur dichtbij huis
Brabants Landschap

Ontdek de natuur ▼ Help

A map of the Brabant region in the Netherlands, showing various towns and geographical features. A red line with numbered markers (1-6) indicates a route. Three brown owl icons are placed on the map to mark specific locations: one near Katwijk, one near Haps, and one near Beu. The map includes labels for towns like Gassel, Linden, Beers, Vianen, Katwijk, Middelhaar, Milsbeek, Sint Agatha, Oeffelt, Gennep, Heijen, Boxmeer, Ledeacker, Sint Anthonis, Oploo, Stevensbeek, Landhorst, Wilbertoord, Wanroij, Rijkevoort, and Sambeek. It also shows natural areas like Kraaijbergse Plassen, Molenheide, Boswachterij Sint Anthonis, and Reichswald. Major roads like A77, A73, and N272 are marked.

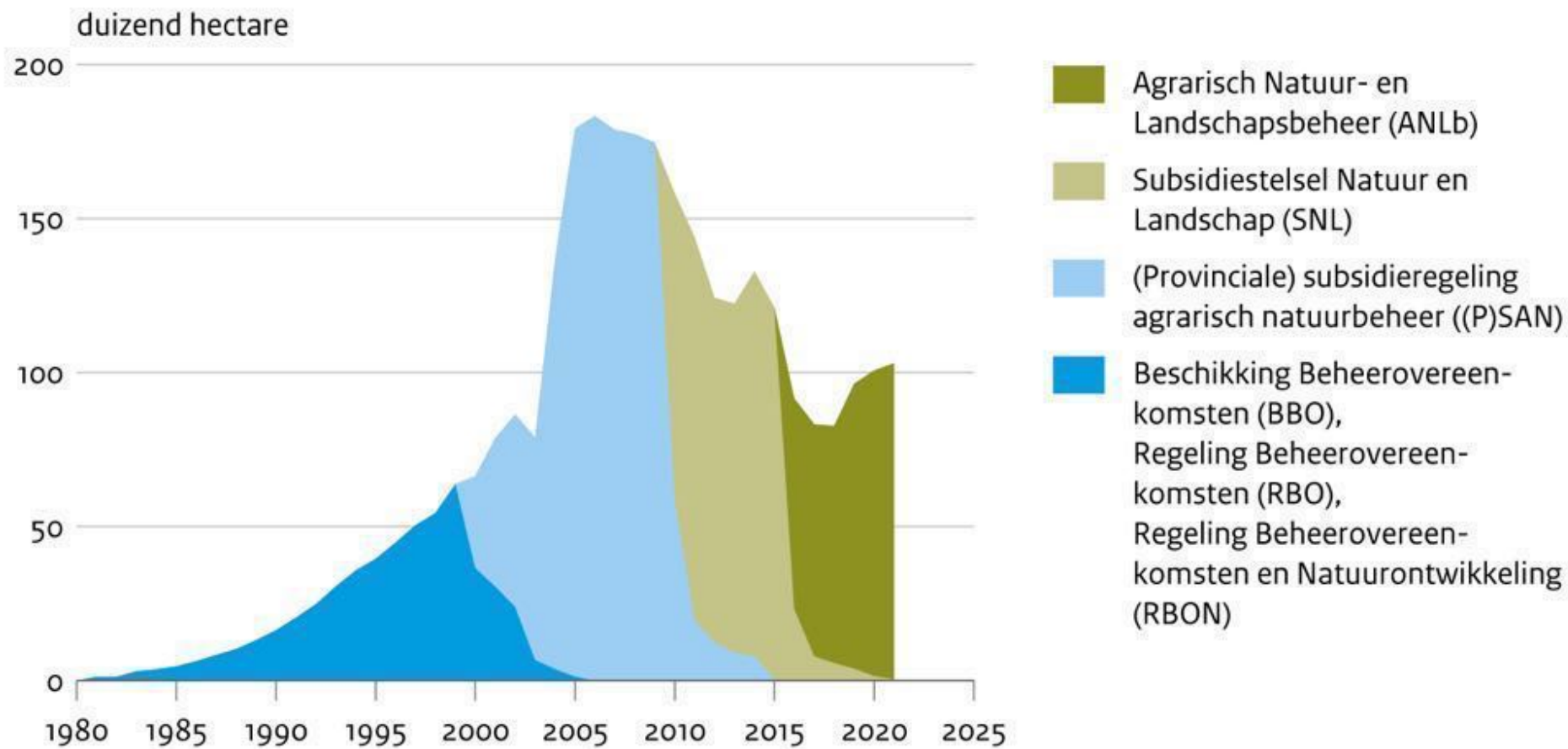
Stenuil

Patrijs

2. Hokjesdenken in het agrarisch natuurbeheer

Bron: RVO

WUR/dec22
www.clo.nl/nl131711

Doelsoorten Droge dooradering Maasheggen

Soort	Leefgebied	Ecotoop
akkerleeuwenbek	Az,Dv,M	A,Ar,Be
bleekgele hennepnetel	Az,Dv,M	A,Ar,Be
bolderik	Az,Dv,M	A,Ar
glad biggenkruid	Az,M	A,Ar,Be
grote leeuwenklauw	M	A,Ar,Be
klavervreter	Ak,G,M	D,G,Gr,Be
korenbloem	Az,Dv,M	A,Ar,Be
korensla	Az,Dv,M	A,Ar
rapunzelklokje	G,M	D,Gr,G,Be
spiesleeuwenbek	Ak,M	A,Ar
stinkende kamille	Ak,M	A,Ar
veldgerst	Ak,G,M	G,Gr,Be
wilde averuit	G,M	G,Gr
wilde ridderspoor	Az,M	A,Ar
geelgors	Az,Dv,M	B,Br,H,S,Bo
grauwe klauwier	M	
grote lijster	Dv,M	Br,H,Bo
ransuil	Dv,M	B,Br,H,S,Bo
steenuil	Lv,G,Ak,Az,Dv,M	Bou,Br
houtduif	Az,Dv,M	B,Br,H,S,Bo
zomertortel	Dv,M	B,Br,H,S,Bo
braamsluiper	M,Dv	H,S,Bo
torenvalk	Lv,G,Ak,Az,Dv,M	B,Br,H,Bo
gekraagde roodstaart	M,Dv	Bou,St,Bo
ringmus	Az,Dv,M	Bou,H,St
spotvogel	Dv,M	B,Br,H,S,Bo
bunzing	Lv,G,Ak,Az,Dv,M	Bo,H,St,R
das	Az,Dv,M	Bo,H,St,R,G,Gr,A
hermelijn	Lv,G,Ak,Az,Dv,M	Bo,H,St,R
ondergrondse woelmuis	Dv,M	St,H,Bo,R
waterspitsmuis	Lv,G,Ak,Dv,M	S,P
wezel	Lv,G,Ak,Az,Dv,M	Bo,H,St,R
alpenwatersalamander	Dv,M	P,S
boomkikker	Dv,M	P,St
kamsalamander	Dv,M	P,S
poelkikker	Dv,M	P,S
vinpootsalamander	M	P,S
bruine eikenpage	Dv	St,Bo
sleedoornpage	M	St

Functie

Leefgebieden	
Lv	Natte dooradering laagveen
G	Open graslandschap/Natte dooradering
Ak	Open akkerlandschap klei/Natte dooradering
Az	Open akkerlandschap zand
Dv	Droge dooradering vochtig
M	Droge dooradering Maasheggen
Ecotopen	
S	Sloot
P	Poel
A	Akker
Ar	Akkerrand
G	Grasland
Gr	Graslandrand
D	Dijk
B	Boom
Br	Bomenrij
H	Houtwal
St	Struweelhaag
Bo	Bosje
Bou	Bouwwerk
R	Ruigte
Be	Berm

Open graslandlandschap

[Lees meer>](#)

Open akkers op klei

[Lees meer>](#)

Open akkers op zand

[Lees meer>](#)

Natte dooradering

[Lees meer>](#)

Droge dooradering

[Lees meer>](#)

Agrarisch waterbeheer

[Lees meer>](#)

A12 Open akkerland

Hieronder:

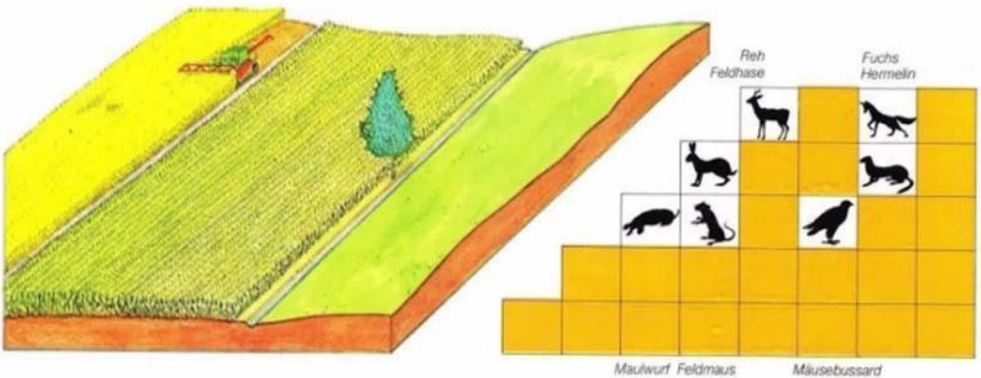
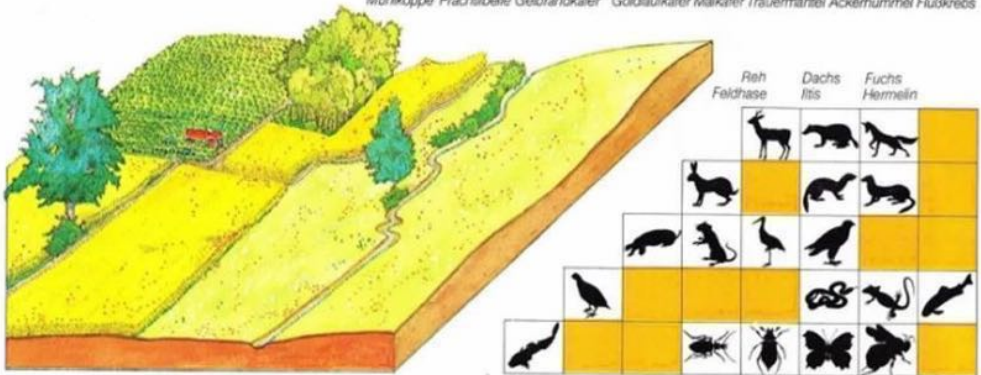
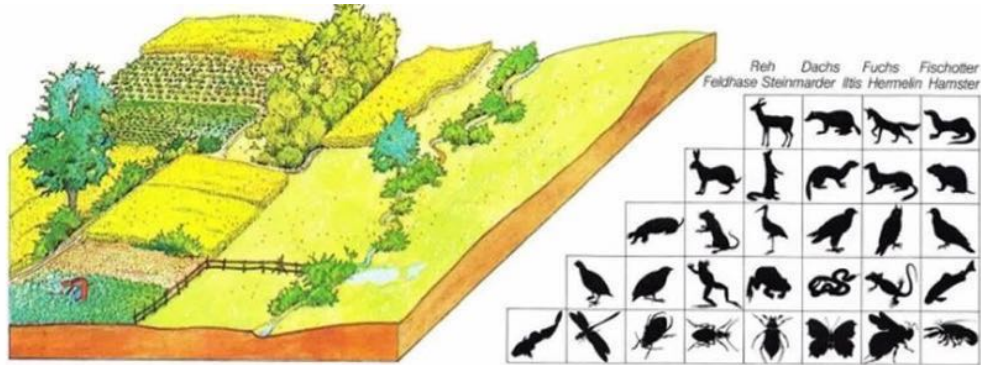
[Algemene beschrijving](#)

[Doelsoorten](#)

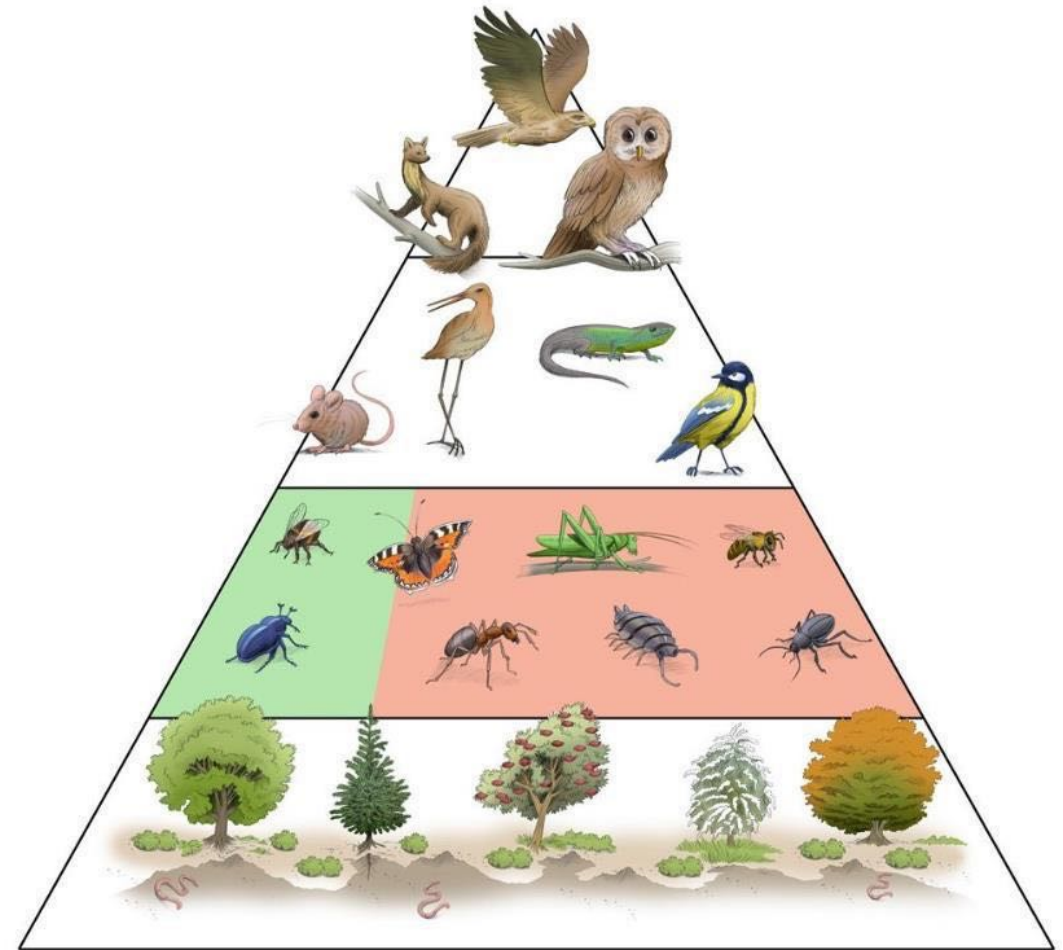
Algemene beschrijving

Het agrarisch natuurtype open akker bestaat uit landschappen met overwegend bouwland waarin wordt voldaan aan de eisen die akkersoorten stellen. Bouwland bestaat uit akkers met gewassen zoals bijvoorbeeld granen, aardappels of suikerbieten. De akkers zijn doorsneden met bermen, sloten en in sommige gebieden opgaande begroeiing. In de kerngebieden is een zodanige hoeveelheid braakliggend of extensief gebruikt bouwland aanwezig in de vorm van percelen, stroken en randen en in een zodanige landschappelijke configuratie (verhouding (brede)akkeranden; percelen; wintervoedselveldjes), dat zelfstandig, in het kerngebied of in samenhang met de omgeving, vitale populaties van een groot aantal akkersoorten in stand gehouden kunnen worden.

3. Denken op landschapsniveau

Je krijgt de soorten die bij het landschap horen

Wat is er nodig?

Voedsel

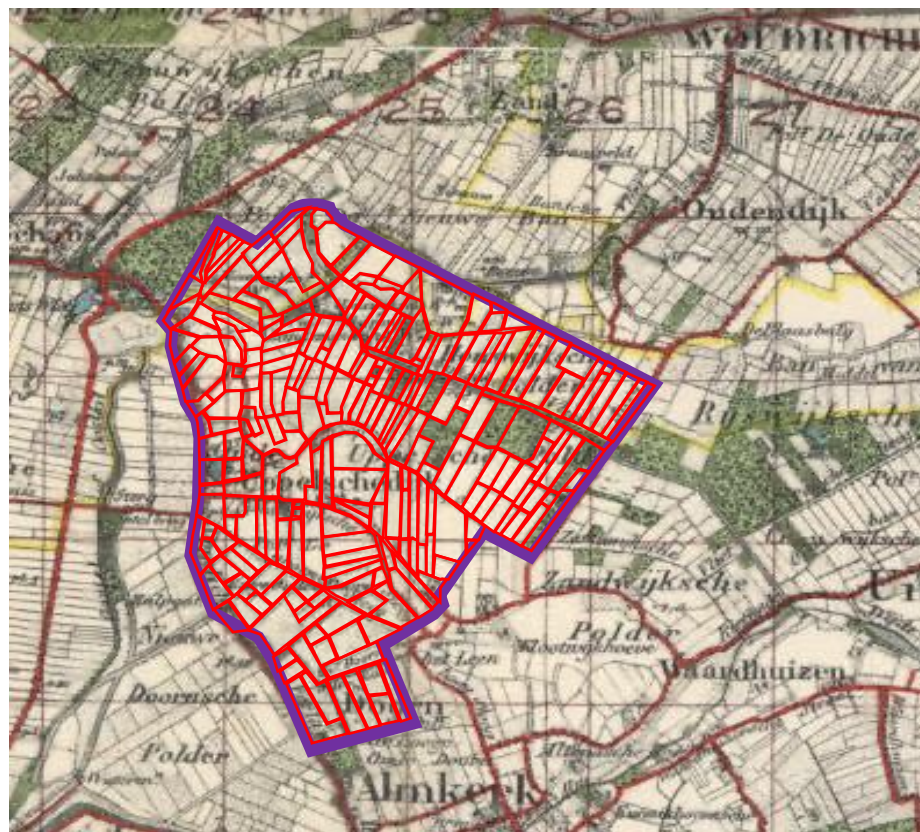

Veiligheid

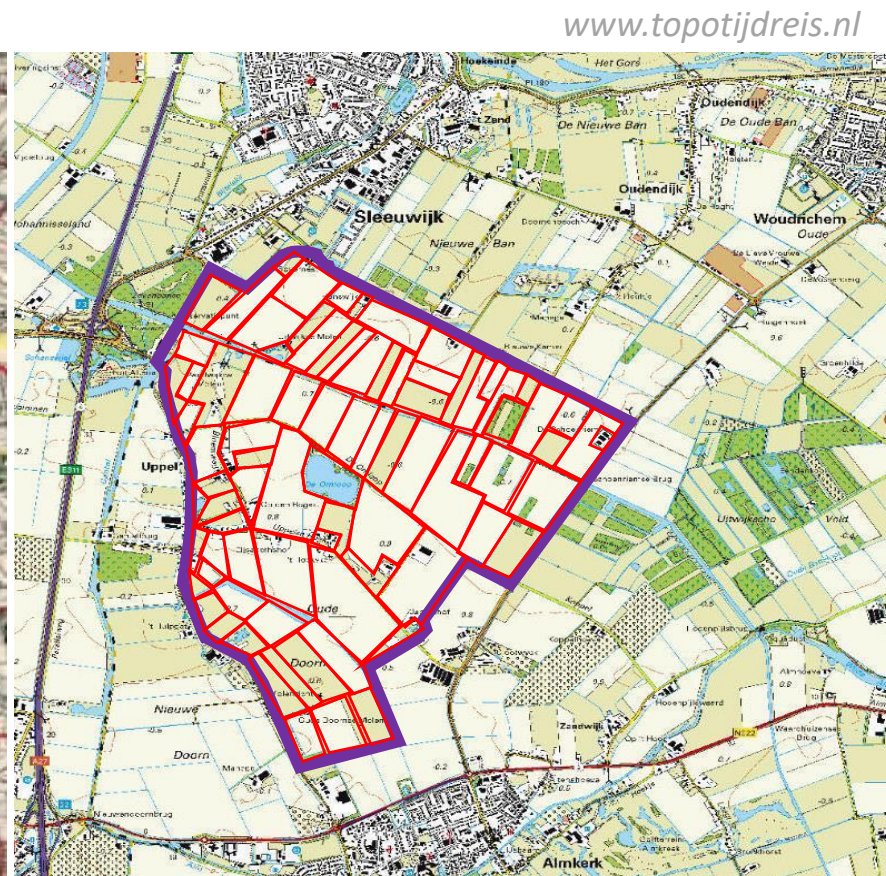
Voortplanting

Totale lengte van: greppels, sloten & slootkanten, hagen, bomenrijen, zandpaden, bermen...

1930

>100 km
260 kavels (à 1-2 ha)

2015

<50 km
80 kavels (à 6 ha)

Bloemenblok

Insectenrijk grasland - maaiplan 2020

Gebied insectenrijk grasland (Totaal 1.68 Ha).

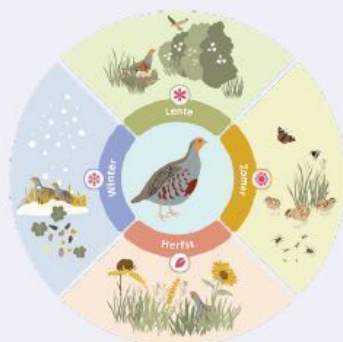
Werkwijze cynus maaien:

- Gefaseerd maaien (minimaal 15% laten staan: gearceerde delen).
- Niet klepelen!
- Langs slootkanten strook van 1 meter laten staan.
- Maaisel binnen 2 tot 3 dagen afvoeren.
- Maaibalk op 10 cm hoogte afstellen.

1. Samenhang

In het PARTRIDGE project laten we zien hoe we in modern boerenland, met de juiste maatregelen, patrijzen duurzaam kunnen beschermen. Als het met patrijzen goed gaat, dan profiteert andere natuur in deze gebieden daarvan mee. Denk aan zoogdieren zoals de haas, vogels zoals de veldleeuwerik en aan insecten, bijen en vlinders.

In deze set factsheets omschrijven we de vijf belangrijkste PARTRIDGE maatregelen. Daarnaast leggen we uit hoe we het effect van deze maatregelen monitoren. Zo bieden we een handvat voor mensen die zich willen inzetten voor de patrijs.

SAMENHANG

Patrijzen blijven het hele jaar door in hetzelfde gebied. Een patrijs kan daar dankzij een keverbank wellicht voldoende dekking vinden in de zomer, maar als hij in de winter onvoldoende voedsel vindt, dan ontstaat er alsnog een probleem. Daarom is de juiste samenhang tussen de verschillende PARTRIDGE maatregelen binnen het leefgebied van de patrijs van groot belang. Door deze aanpak in een groot gebied toe te passen kunnen patrijzenpopulaties zich herstellen.

Nestgelegenheid

Patrijzen nestelen bij voorkeur onder dekking van ruige grasachtige vegetaties. Bijvoorbeeld langs hagen en in slootaluds, bermen en overhoekjes. In het boerenland worden graslanden, bermen en taluds helaas nog te vaak en te kort gemaaid. Daarom leggen we keverbanken, bloemenblokken en patrijzenhagen aan.

Kuikenvoedsel

Patrijzenkuikens leven de eerste twee weken uitsluitend van insecten. Daarna gaan ze ook zaden en bladgroen eten. De hoeveelheid insecten in landbouwgebieden is in de afgelopen decennia sterk achteruit gegaan. Daardoor is de overlevingskans van patrijzenkuikens afgenomen. Keverbanken en bloemenblokken bieden een oplossing omdat de bloemen en kruiden daarin veel insecten aantrekken.

Dekking

In een kaal en omgeploegd winterlandschap is het voor de patrijs moeilijk om te schuilen en warm te blijven. Keverbanken, bloemenblokken en patrijzenhagen bieden dekking tegen predatoren en slechte weersomstandigheden. In de winter moet winterstoppel blijven staan, zodat patrijzen dekking en voedsel vinden.

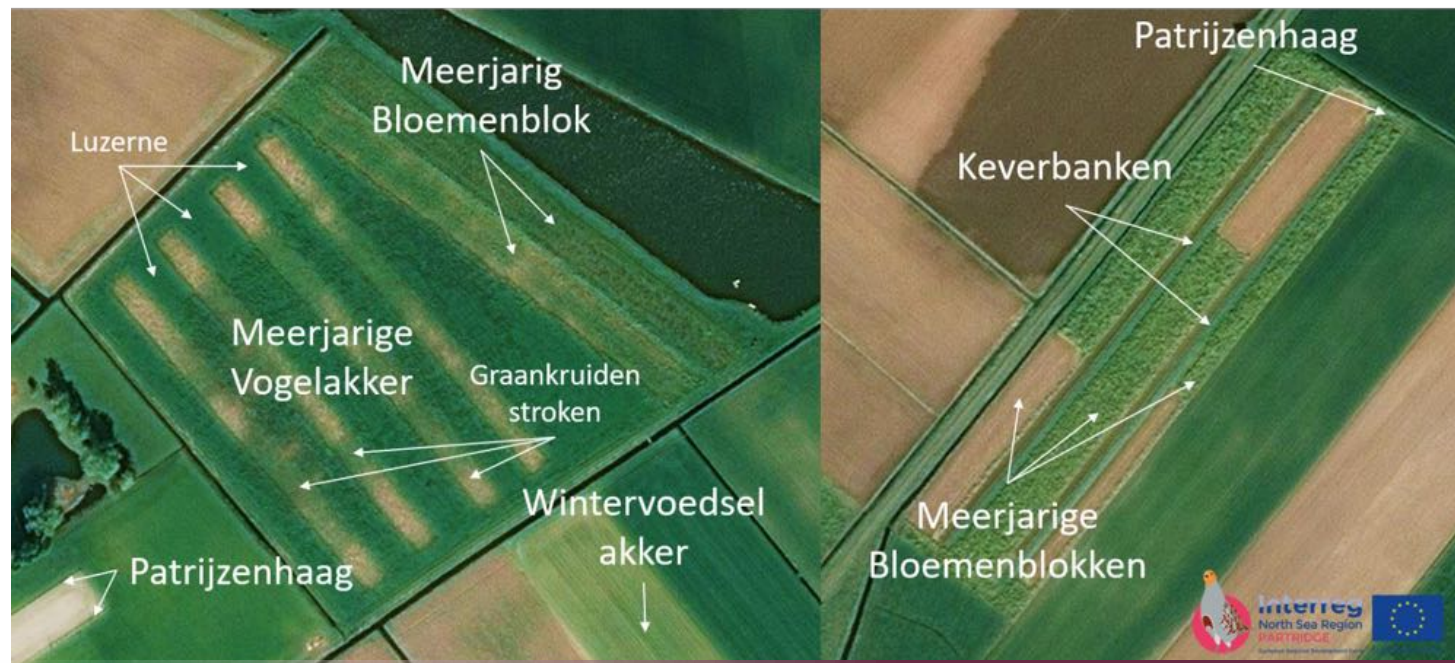
Wintervoedsel

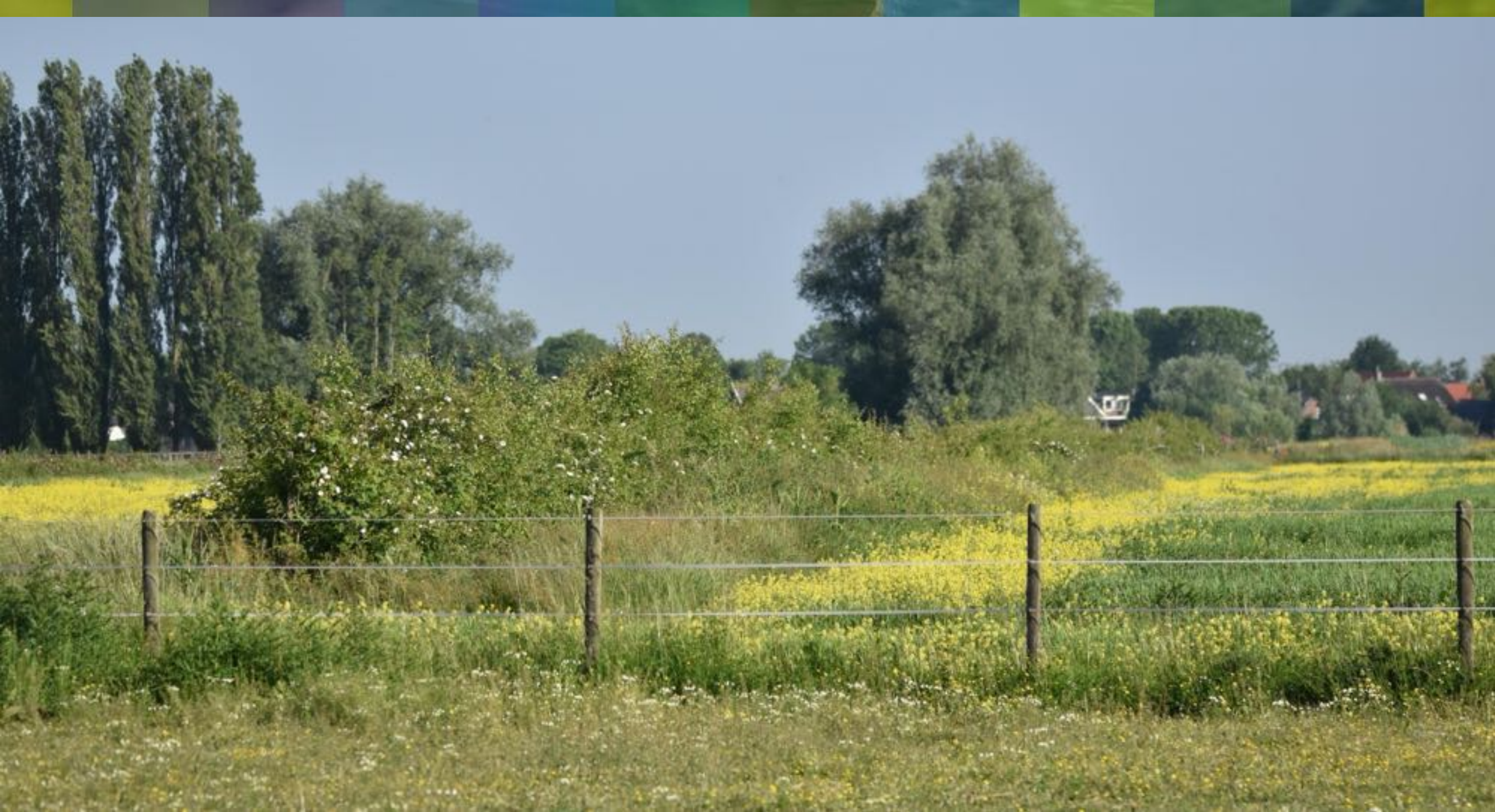
De winter is een moeilijke tijd voor veel boerenlandvogels, vanwege kou en omdat er weinig voedsel te vinden is. Bloemenblokken en winterstoppels met inheemse kruiden bieden een groot deel van de winter zaden en bladgroen. Maar tegen het einde van de winter worden ook in de bloemenblokken en stoppelvelden de zaden schaars. Bijvoeren met graan door middel van voedertonnen biedt hiervoor een oplossing. Zo helpen we patrijzen de winter door zodat ze in een goede conditie aan het nieuwe broedseizoen beginnen.

	Nest-gelegenheid	Kuikenvoedsel	Dekking	Wintervoedsel
Keverbank	●	●	●●	●
Bloemenblok	●●●	●●●	●●●	●●●
Patrijzenhaag	●●	●	●●●	●
Winterstoppel			●●●	●●●
Bijvoeren				●●●

Spreiding van maatregelen

Combinaties van maatregelen

Original Article | Open Access |

Distance to the edge and other landscape features influence nest predation in grey partridges

A. Laux , K. Mayer, W. Beeke, M. Waltert, E. GottschalkFirst published: 17 August 2023 | <https://doi.org/10.1111/acv.12898>

Editor: Karl Evans

 SECTIONS PDF TOOLS SHARE

Abstract

Predation and habitat deterioration are the main reasons for the strong decline of ground-nesting farmland birds such as the grey partridge *Perdix perdix* in Europe. Grey partridge nests and incubating females are especially vulnerable to predation. We have previously demonstrated that predator activity is much lower inside flower blocks (agri-environment schemes sown with a flower seed mix) than at their edges and that predator activity in flower blocks depends on the surrounding landscape. Here, we investigate whether these differences in predator activity translate into differences in

Original Article

Impacts of grassland management on wader nest predation rates in adjacent nature reserves

S. G. Leigh , J. Smart, J. A. GillFirst published: 24 May 2016 | <https://doi.org/10.1111/acv.12283> | Citations: 2

Editor: Darren Evans

Associate Editor: Karl Evans

 PDF TOOLS SHARE

Abstract

Wetlands have undergone significant loss and degradation over the past century, primarily through agricultural development. In the UK, wet grassland habitats support important breeding wader populations, but agricultural intensification has led to severe population declines. Management on nature reserves can be successful at attracting breeding waders, but productivity has been limited by the impacts of generalist predators of nests and chicks in these relatively small areas. Targeting agri-environment management to form buffer zones around reserves has been proposed as a potential strategy to improve landscape connectivity. However, the implications of such strategies for predator movement and activity are unknown. Here we assess whether predation rates of wader nests and predator activity within and across a wet grassland reserve are

Predatiekans neemt toe in 'kale landschappen'

Generalistische soorten zijn toegenomen

- Kraaien; profiteren o.a. van bomenrijen, gemaaid grasland, graan- en maisteelt
- Vossen; profiteren van toename bos, intensief boerenland, dorpen
- Reigers en ooievaars; profiteren van verbeterde waterkwaliteit, gemaaide graslanden
- Eksters; profiteren van tuinvogels, afval, woonwijken (zonder havik)
- Bosuil & oehoe; (nieuwe) successoorten

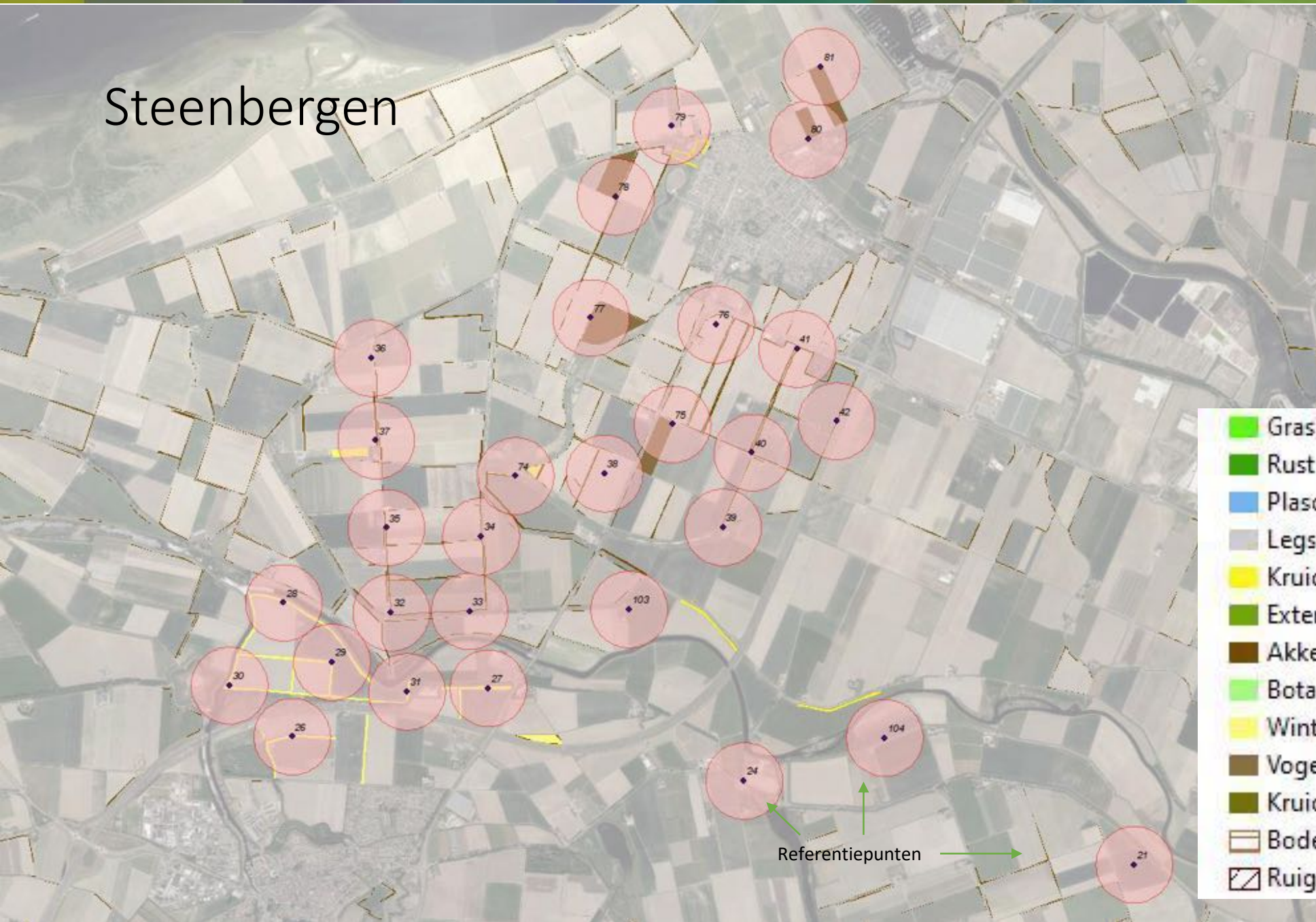
4. Goede ervaringen

Voorbeeldgebied Steenberg

- 1.265 hectare
- 5% agr. natuurbeheer
- 25 telpunten binnen werkgebied 13 met beheer & 12 zonder)
- 2 referentiepunten buiten werkgebied
- Wintervoedselakker & patrijzenrand meest effectief

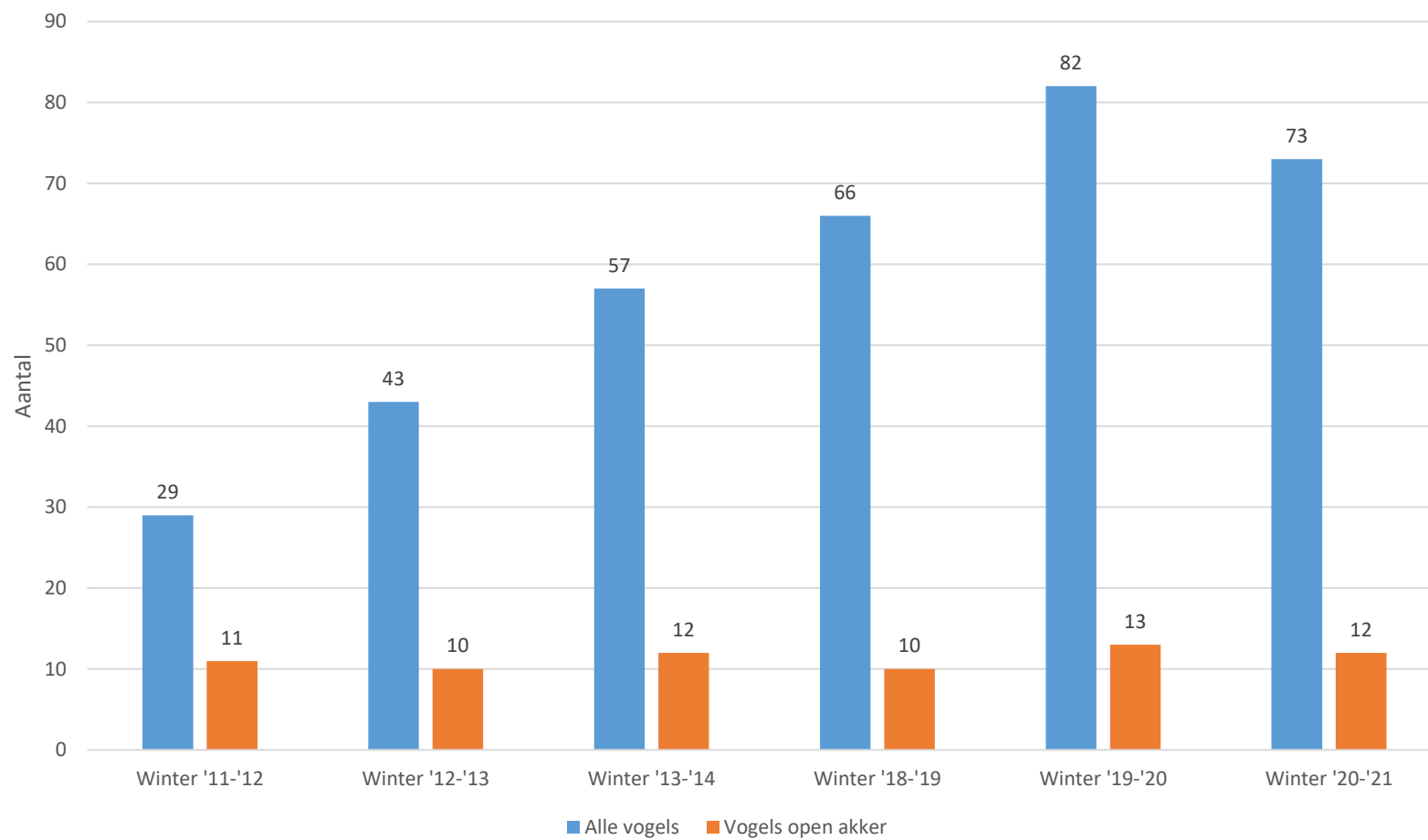

Steenbergen

- Grasland met rustperiode
- Rust na voorweide
- Plasdras
- Legselbeheer
- Kruidenrijk grasland
- Extensief beweiden
- Akkerrand (diversen)
- Botanisch waardevol graslandrand
- Wintervoedselakker
- Vogelakker
- Kruidenrijke akker
- Bodemverbetering gewasresten
- Ruige mest

Diversiteit wintervogels - Steenberg

Voorbeeldgebied Oude Doorn

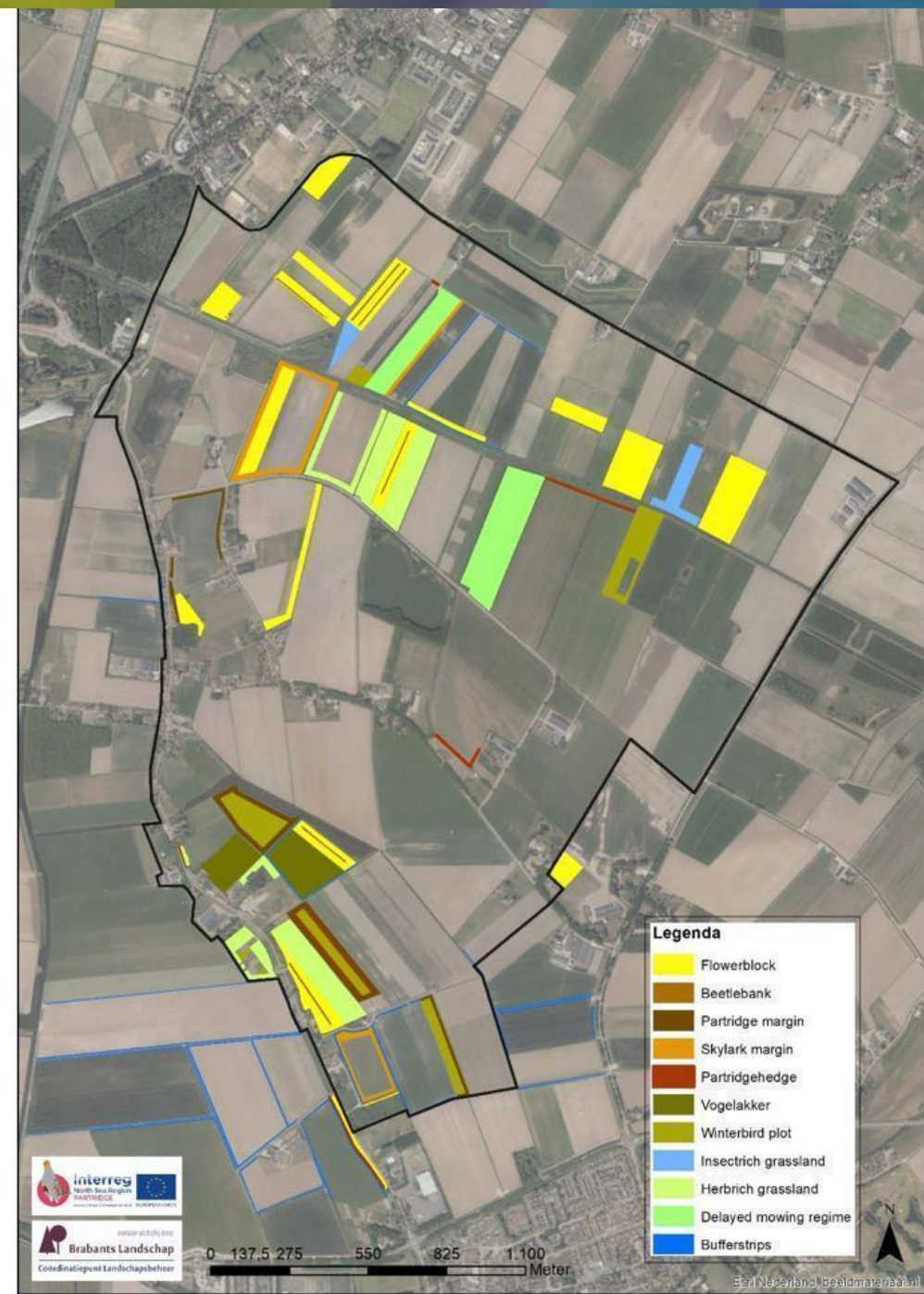
Interreg
North Sea Region
PARTRIDGE
European Regional Development Fund

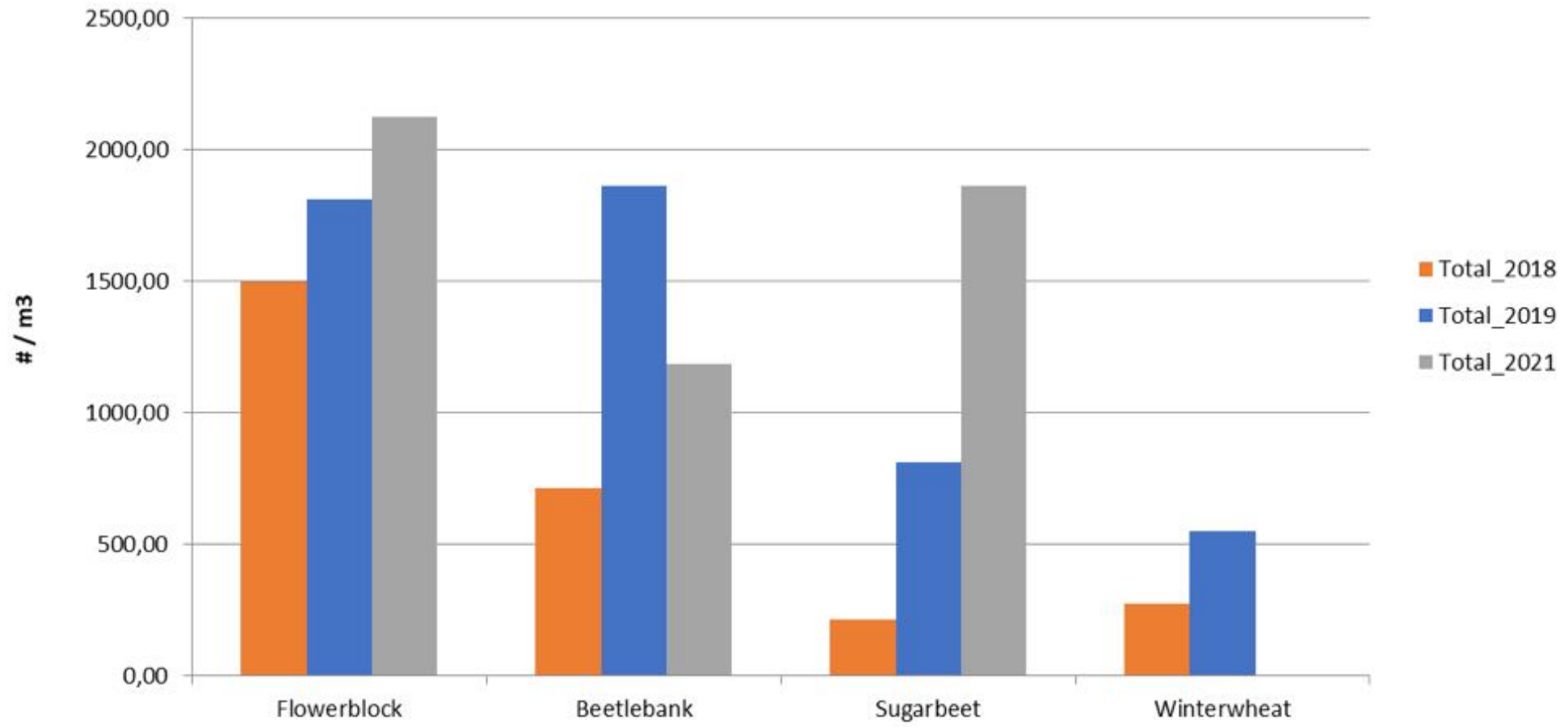
EUROPEAN UNION

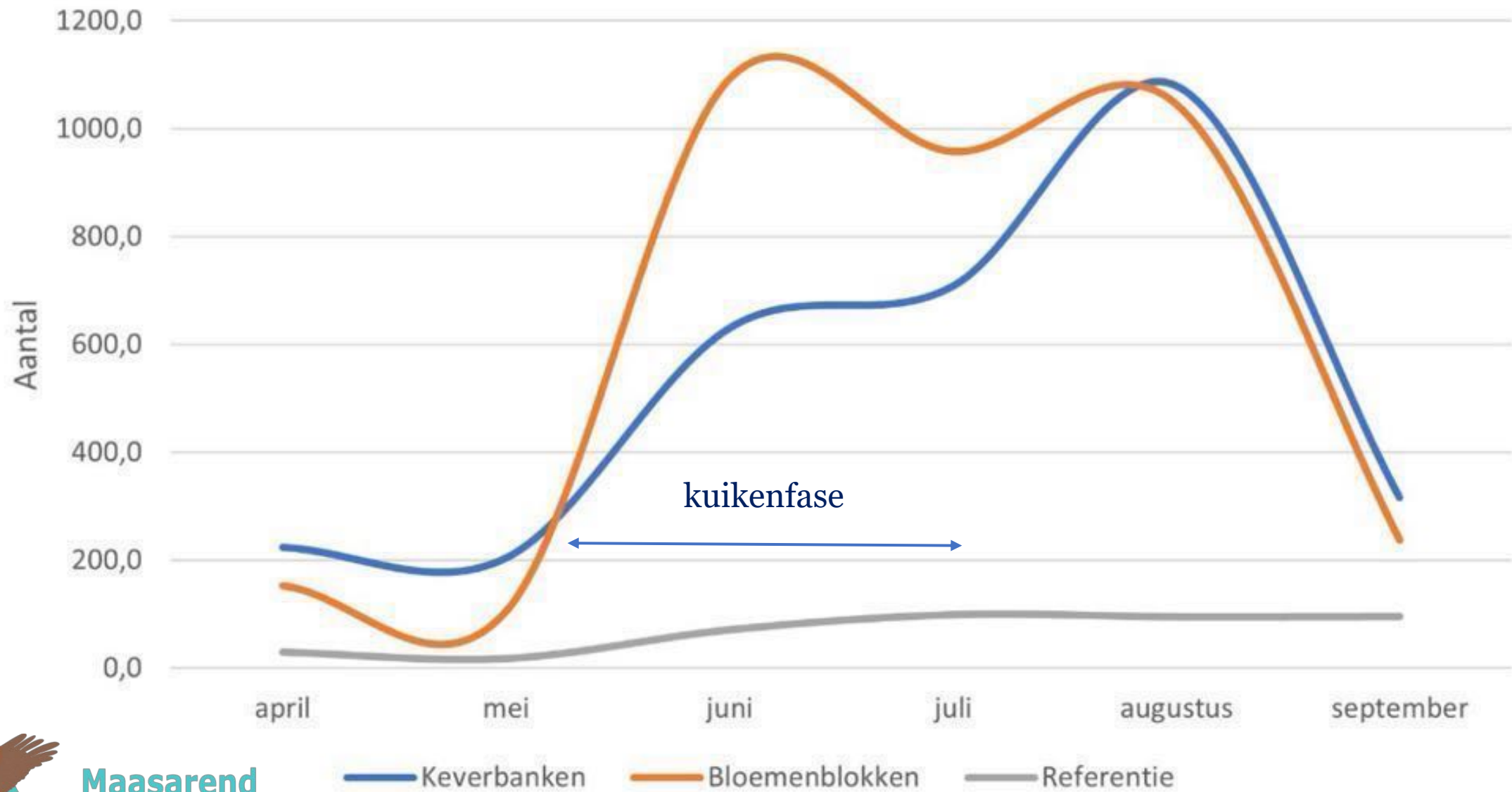
> 9% optimaal habitat

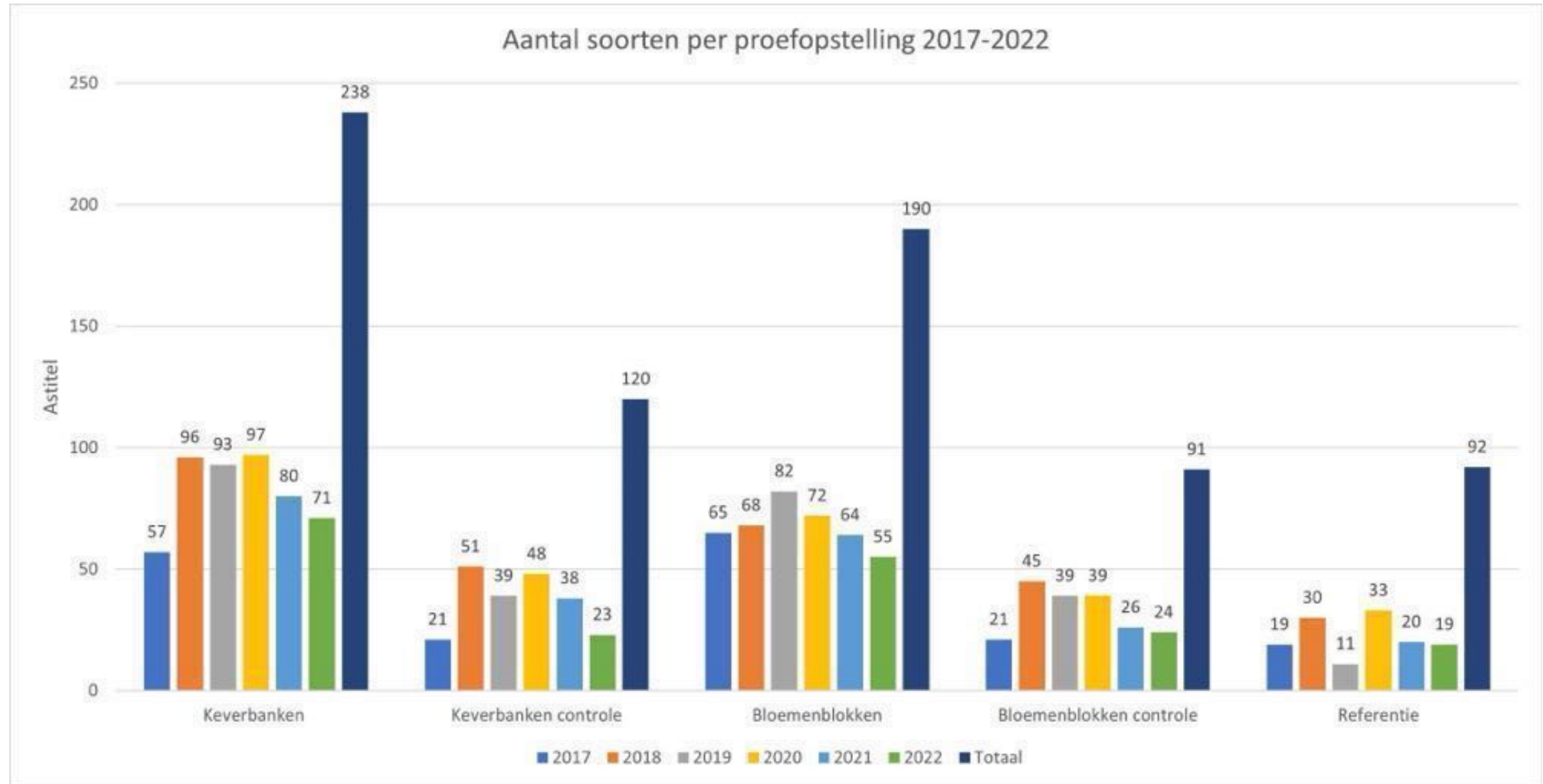
Earthworms per vegetationtype

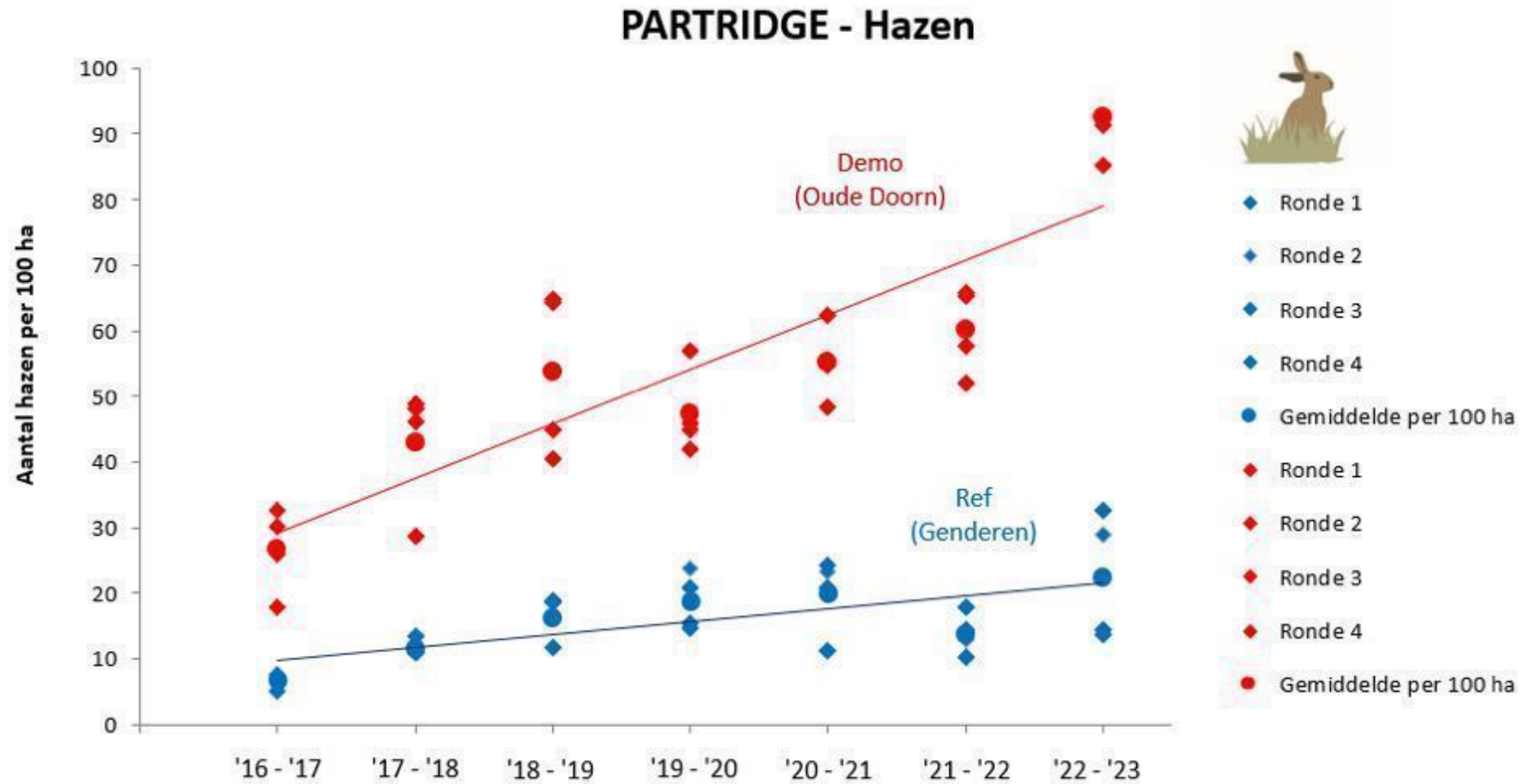
Gemiddeld aantal individuen per maand

Insecten

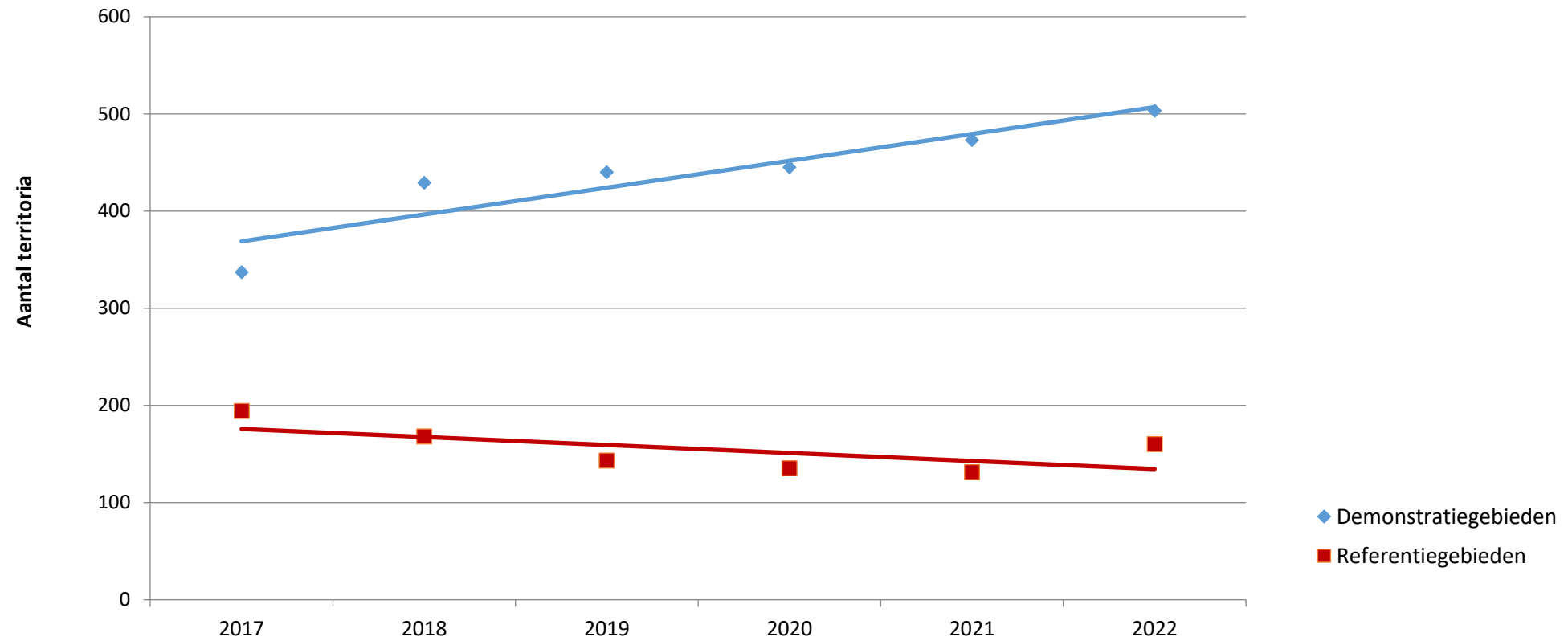

Resultaten hazentelling

Resultaten broedvogels

Totaal aantal territoria doelsoorten (Zld. & Brab.)

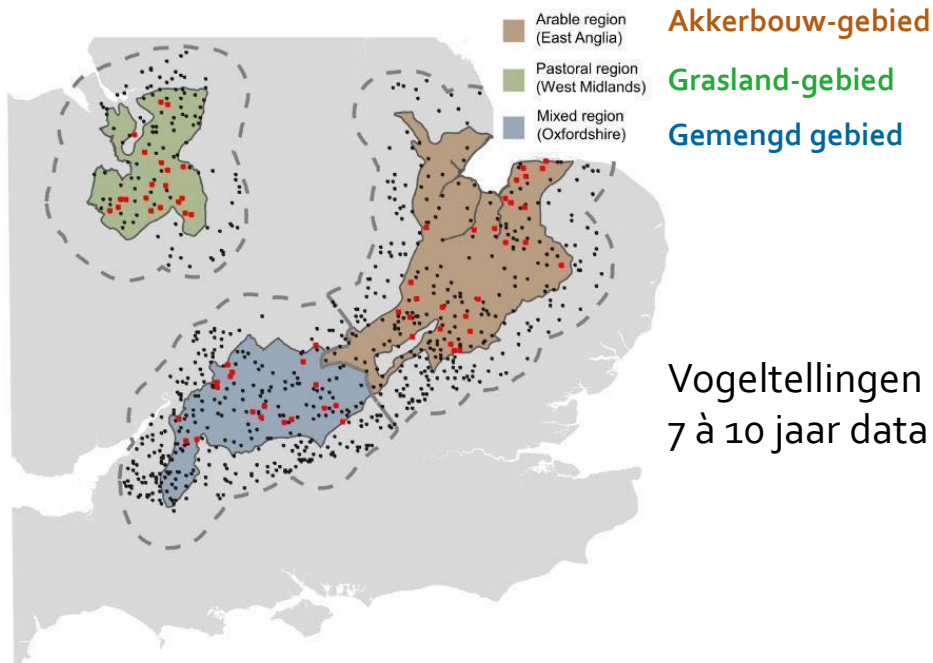

4. Goede ervaringen

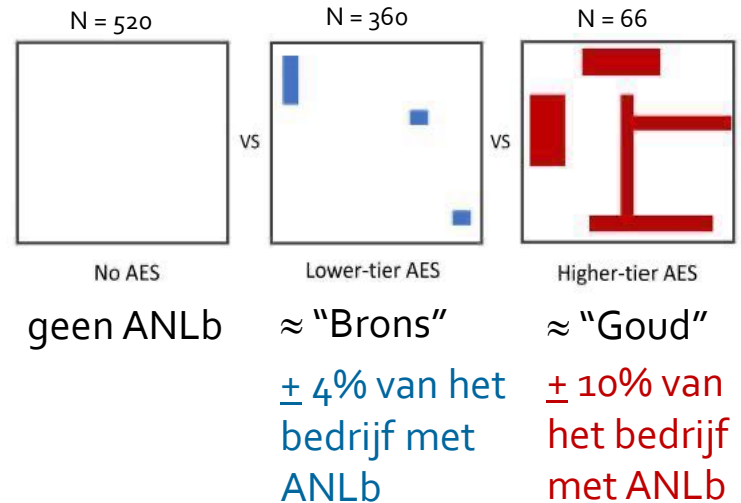
Hoeveel ANLb nodig op bedrijfs- en landschapsschaal? om achteruitgang van boerenlandvogels te stoppen

Reversing declines in farmland birds: How much agri-environment provision is needed at farm and landscape scales?

Elwyn Sharps^{1,2} | Robert W. Hawkes¹ | Andrew J. Bladon^{1,3} |
David L. Buckingham¹ | Jennifer Border⁴ | Antony J. Morris¹ | Philip V. Grice⁵ |
Will J. Peach¹

AES \approx ANLb op bedrijfsniveau
Drie typen bedrijven:

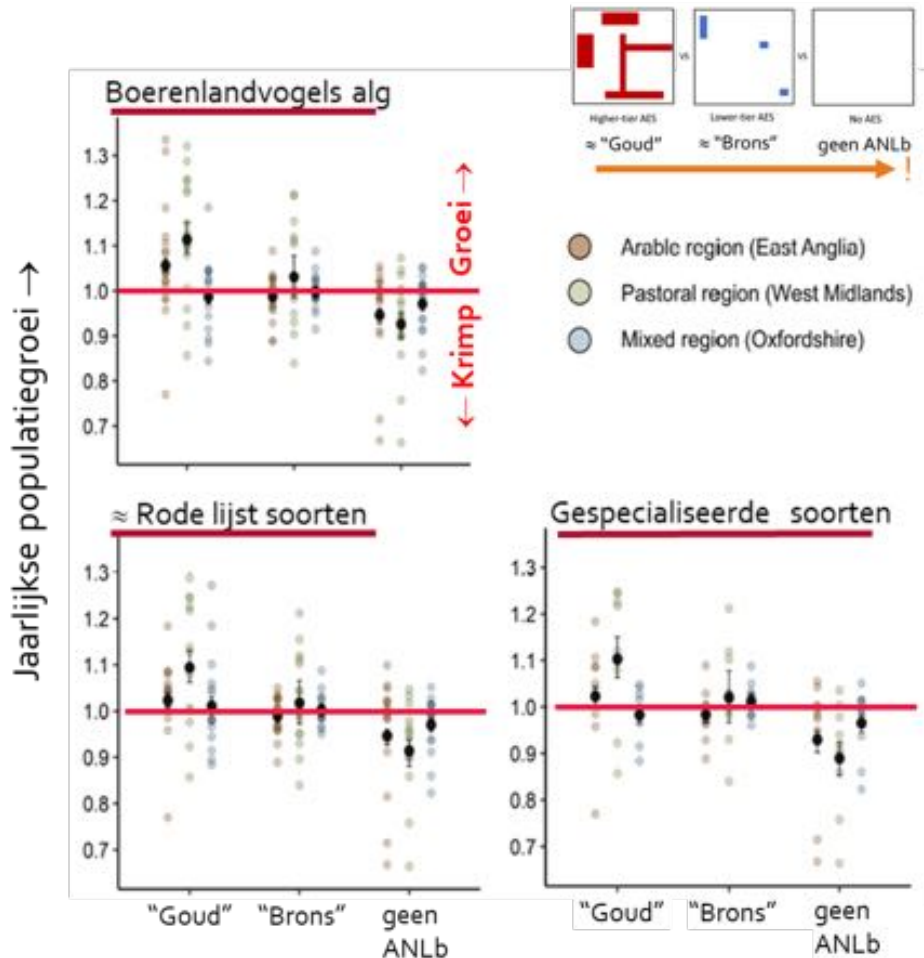

Analyse: Gemeten populatiegroei over 10 (7) jaar, per vogelsoort en voor groepen vogels

Hawkes, A. Bladon, D. Buckingham, J. Border, A. Morris, P. Grice & W. Peach, 2023. Reversing declines in farmland birds: How much agri-environment provision is needed at farm and landscape scales?. Journal of Applied Ecology. 60. 10.1111/1365-2664.14338.

4. Goede ervaringen

Resultaten, populatiegroei van groepen vogels:

Zowel in **akkerbouw**- als in **weidegebieden**:

- Boerenlandvogels alg.
 - rode lijst soorten
 - Specialisten
- } + groei op "goud" bedrijven
± stabiel op "brons" bedrijven
-- krimp zonder ANLb

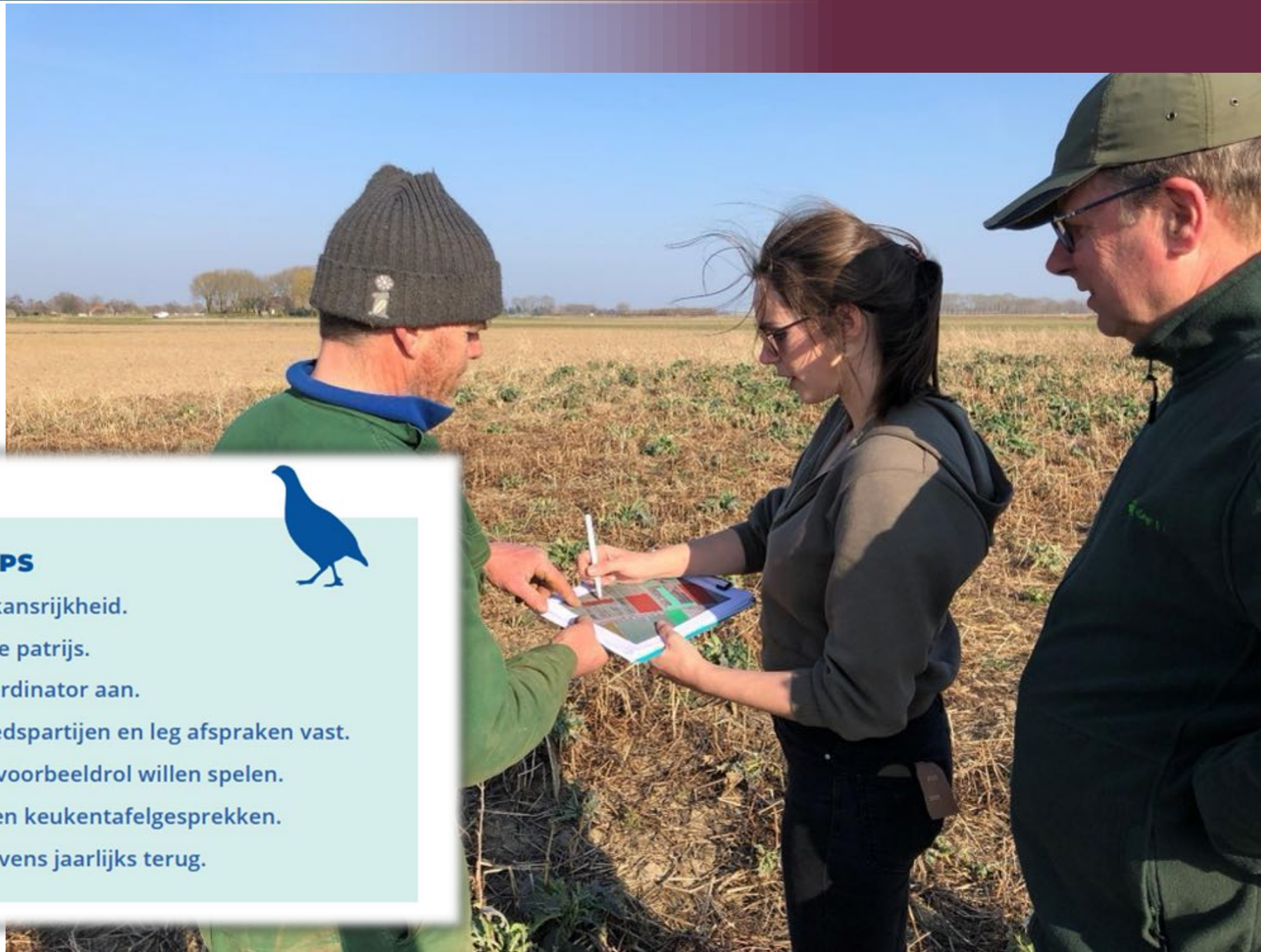
Ofwel: **voldoende ANLb werkt!** (in de UK)

In **weidegebieden** had bedrijven met "goud" de hoogste populatiegroei

Voor alle groepen waren populaties in het **gemengde** gebied het meest stabiel (minder groei of krimp)

Veel typische NL weidevogels (o.a. grutto, tureluur, scholekster, wulp, kemphaan en watersnip) ontbreken in dit onderzoek!

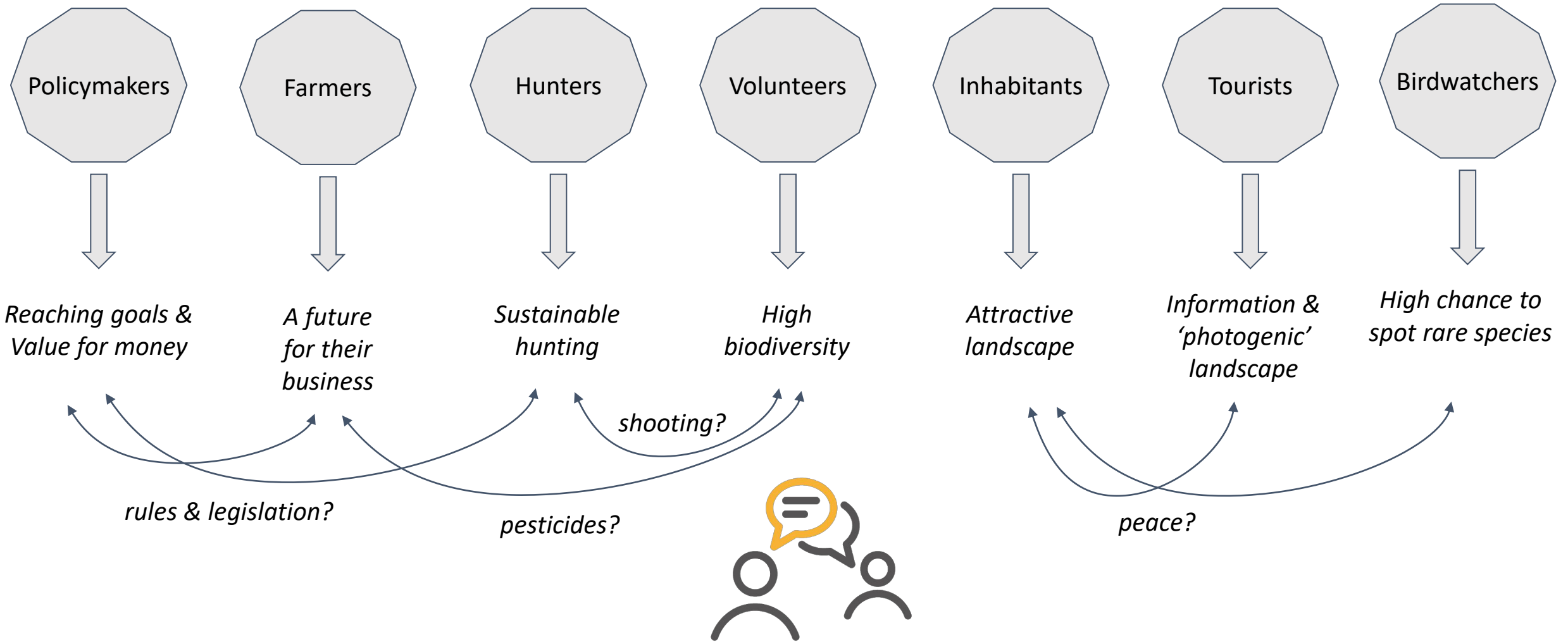
5. Wat is er nu nodig?

DE PARTRIDGE AANPAK – 7 TIPS

1. Bepaal je kerngebied op basis van kansrijkheid.
2. Kies één ambassadeursoort zoals de patrijs.
3. Stel een goed getrainde gebiedscoördinator aan.
4. Bouw aan samenwerking met gebiedspartijen en leg afspraken vast.
5. Start met boerenbedrijven die een voorbeeldrol willen spelen.
6. Begeleid boeren via veldbezoeken en keukentafelgesprekken.
7. Voer monitoring uit en koppel gegevens jaarlijks terug.

Solve differences in interests

*An independent **fieldcoördinator** can bring & keep parties together*

5. Wat is er nu nodig? – Betrek omwonenden

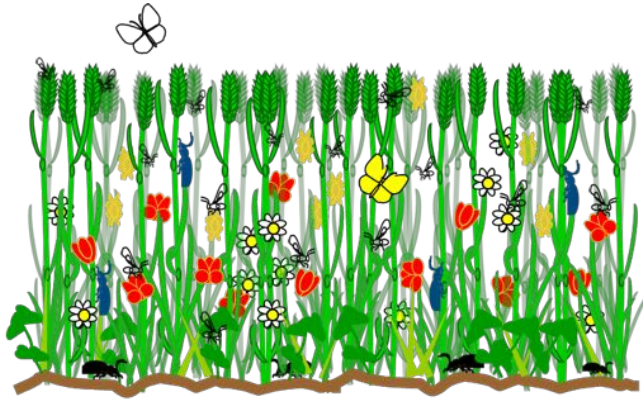
5. Wat is er nu nodig? – Begeleid boeren

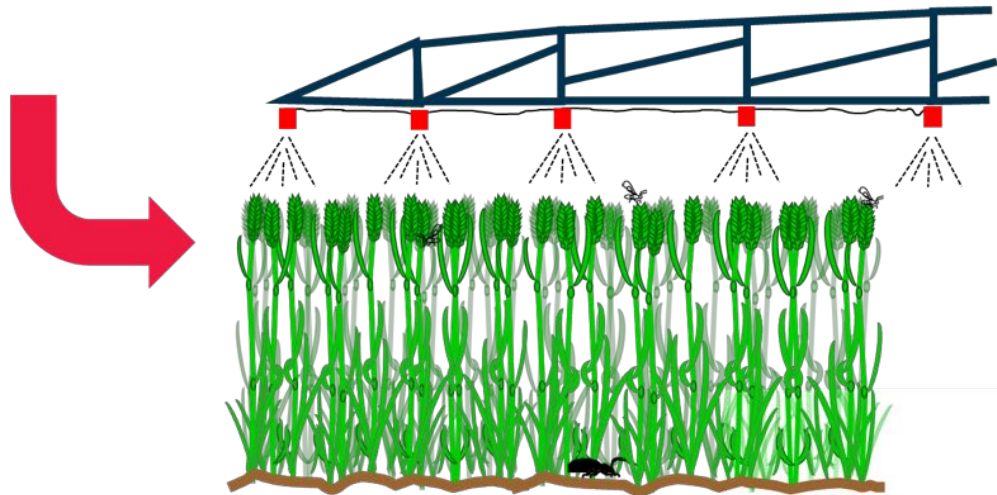
5. Wat is er nu nodig? – Voer monitoring uit

5. Wat is er nu nodig? - Landbouwtransitie

Insectenbestrijding
Onkruidbestrijding
Bemesting
Gewassoort, genetische variatie
Plantdichtheid
Mechanisatie

Méér natuurinclusieve landbouw & biologische landbouw

Vragen?

